

Deset let na něm pracovala, dvakrát ho přepisovala a nyní konečně vyšel v nakladatelství Host. Řeč je o novém, bezmála sedmisetstránkovém románu spisovatelky a také historičky umění a kurátorky Kateřiny Tučkové s názvem Bílá Voda. Ten nepochybně představuje její prozatímní opus magnum a je vážným adeptem na letošní knihu roku. Zmíněná dekáda je rovněž dobou, která nás dělí od vydání autorčina dosud nejúspěšnějšího titulu, čtenářského bestselleru Žitkovské bohyně (2012). Což ovšem neznamená, že by Kateřina Tučková mezitím nevydala několik jiných knih a na dalších se nepodílela. Z těch novějších stojí za připomenutí alespoň knižně vydaná divadelní hra Vitka (2018), životopisný portrét hudební skladatelky Vítězslavy Kaprálové. Nebo autorčina spolupráce na knize Hrdinky – Příběhy významných českých žen (2020). Oba tituly totiž se Žitkovskými bohyněmi i s novým románem spojuje hledání tvůrčí inspirace v našich dějinách, stejně jako takřka badatelský zájem o nelehké osudy výjimečných žen.

Tučková se tentokrát rozhodla literárně zpracovat historickou událost známou jako Akce Ř, tedy násilný zásah komunistického režimu proti ženským řeholím, a vůbec složitou situaci katolické církve v Československu druhé poloviny 20. století. Znovu tak vsadila na propojení historie a fikce, které se jí v minulosti už nejednou osvědčilo. A opět si vybrala téma oplývající nemalým společenským přesahem, vzbuzující zároveň určité kontroverze. I v dalších ohledech její nový román připomene vzpomínané Žitkovské bohyně – od důmyslně vystavěné mozaikovitě kompozice přes nápaditě využití penzum nejrůznějších dokumentů až po volbu hlavní hrdinky a určení její role v příběhu. K tomu je nutno připočíst autorčin vytržebný styl, jenž za uplynulé desetiletí doznal dalšího progresu nejen co do bohatosti slovníku – zahrnujícího vzhledem k tématu i množství latinských výrazů –, ale též v přiléhavosti a obraznosti užívaných pojmenování či přirovnání.

Ačkoliv se hlavní děj románu odehrává v současnosti, detektivně laděná zápleтка nás zavádí až do roku 1950, kdy došlo k vyklizení ženských klášterů na našem území. Jedním z míst, která posloužila k hromadné internaci řeholnic z různých řádů, se stal klášter v Bílé Vodě nedaleko česko-polských hranic. A právě osudy jeho nedobrovolných obyvatel a především členek řádu Panen Anežky České (který si autorka pro účely knihy vymyslela) se stanou předmětem prohlubujícího se zájmu protagonistky románu Leny. Ta do bělovodského kláštera zavítá o více než půl století později. Ani v roce 2007 přitom není v Bílé Vodě nouze o dramatické události. Přesto zde bývalá alkoholička s bolavou duší, která nevěří v Boha, nalezne kýžené útočiště i potřebnou pomoc. A coby někdejší novinářka si začne brzy skládat dohromady jednotlivé střípky celého pohnutého příběhu Anežčiných panen. V něm se výmluvně odráží nejen zápas českých katolíků o pře-

Předpokládaný budoucí hit knihkupectví, čtenářů i knižních ocenění.

FOTO: HOST

Kateřina Tučková napsala velký román o víře, totalitě a ženské emancipaci.

Knihka týdne a snad i roku: Bílá Voda

Kateřina Tučková

Její Bílá Voda je vážným adeptem na letošní knihu roku.

žití v komunistické totalitě, ale i nespravedlivý úděl žen v katolické církvi jako takové.

NIC PRO SLABÉ POVAHY

Čtenářům Bílé Vody nezbývá než smeknout před hloubkou a rozsahem spisovatelčiných rešerší, stejně jako před její schopností vystavět na víceméně realistickém půdorysu nadmíru čtivý a napínavý román (s několika překvapivými zvraty ještě před koncem vyprávění). V něm dostávají prostor četné dějinné zločiny a lidské tragédie, a přitom tu zůstává prostor pro odpuštění, lásku i naději. V samotném příběhu se pak v podstatě neobjevují postavy, jež by si v sobě nenesly žádnou vinu, popřípadě krivdu. Tomu ovšem nahrává i volba zachycených prostředí, mezi nimiž vedle kláštera dominuje komunistický kriminál a bělovodská psychiatrická léčebna. I z toho důvodu není Bílá Voda knihou pro slabé povahy. Ve vyprávění není nouze o naturalisticky zobrazené scény

(nelidského utrpení, vedle nichž o to víc vyniká nezlomný duch a hloubka víry románových hrdinů a hrdinek.

Ostržená spisovatelka se ovšem navzdory neskrývaným sympatiím k řeholnicím a jejich údělu našťestí dokázala vyhnout patetickému nazírání svých hrdinek. Místo tu naproti tomu mají nevšední úkazy interpretovatelné i jako nadpřirozené zásahy shůry, jejichž přítomnost v románu pojednávajícím o náboženské víře nijak nepřekvapuje. Přestože i v této próze Kateřiny Tučkové hrají stěžejní roli ženy – a podobně jako v Žitkovských bohyních také ženské společenství –, najdeme tu i několik výrazných mužských figur, a to na obou stranách pomyslné barikády. Řada z nich – což ovšem platí i pro ženské postavy – má přitom svůj reálný předobraz, o čemž se můžeme dočíst v autorčině Poznámce k historickým reáliím. Patří k nim Josef Plojhar (v knize překřtěný na Leopolda), katolický kněz zastávající v komunistické vládě funkci minist-

ra zdravotnictví, tajný biskup a vůdčí postava moravské podzemní církve Felix Maria Davídek (autorkou přejmenovaný na Daniela Felixe) nebo biskup Rudolf Havraj, ústřední záporná postava inspirovaná prý hned několika skutečnými členy kolaborantské kněžské organizace Pacem in terris. Ostatně zmíněnému F. M. Davidkovi a jeho „vizionářské snaze zpřístupnit ženám kněžské svěcení a tak je v církvi zrovnoprávnit s muži“ chtěla autorka dle vlastních slov vzdát touto knihou hold.

Čímž se dostáváme k druhému, o poznání aktuálnějšímu tématu románu Bílá Voda. Tím je přetrvávající obraz ženského pohlaví jako slabšího, pro většinu rolí vyjma mateřství méně způsobitelného, majícího druhořadé postavení – nejen v církevní hierarchii, ale ve společnosti vůbec. Takový pohled je v románu vlastní rovněž postavám jinak veskrze kladným. Dokonce i později kanonizovanému Svatému otci, polskému papeži Janu Pavlovi II., který podpořoval mariánský kult a zasloužil se o svatořečení Anežky České v listopadu roku 1989.

Katolická církev je samozřejmě pro feministicky orientovanou kritiku nadmíru vděčným cílem – na rozdíl od mnoha reformovaných a evangelických církví, kde není kněžský stav zapovězený ženám. Nemluvě o neměnném odmítavém postoji katolíků k otázce interrupce. Všechny uvedené historické odkazy a společenské apely se k nám však dostávají prostřednictvím velkého epického příběhu, připomínajícího po většinu času příslovečný boj dobra se zlem. Proti hrstce žen zasvěcených Kristu zde stojí takřka všemocná mašinerie komunistického režimu a jeho oficiálních i tajných přísluhovačů, jejichž podle machinace výmluvně ilustrují zhoubný vliv moci na lidský charakter.

V neposlední řadě pak kniha Kateřiny Tučkové záslužně obrací pozornost široké veřejnosti k zapadlému kraji, který přitom nesporně oplývá svěbytným geniem loci. Toho si ostatně všimli už mnozí před ní. Kupříkladu dokumentaristé Jan Špáta a Marek Dušák, jejichž filmová svědectví o Bílé Vodě nesou příznačně názvy Konec světa (1991) a Nová zpráva z konce světa (2014). Nebo Jaroslav Rudiš s Jaromírem Švejdlíkem alias Jaromírem 99. Tě část děje svého komiksu Alois Nebel (podle něhož později vznikl stejnojmenný animovaný snímek) zasadili do fiktivní psychiatrické léčebny Bílý Potok, jejímž předobrazem byla právě ta bělovodská. Proto nezbývá než konstatovat, že jestli v letošním ročníku Magnesie Litery chybělo mezi nominovanými beletristické dílo hodné titulu Kniha roku, napřesrok by se takovým vhodným adeptem mohla stát právě Bílá Voda Kateřiny Tučkové – jedním slovem velký román, zdařile využívající archivních dokumentů i prostředků fikce a nenásilně propojující historické téma se současnou debatou o ženské emancipaci.

PETR NAGY
literární publicista